

Naisten lahjakkuudesta

TUULA-MARIA AHONEN

”Naisten huonomuus miehiin verrattuna on niin ilmeinen, että sitä ei pidä epäillä hetkeäkään. Naiset ovat lähempänä lapsia ja villi-ihmisiä kuin aikuisia, sivistyneitä miehiä. On tosin muutamia eteväitä naisia, mutta he ovat samanlaisia poikkeuksia kuin mikä tahansa hirviö, esimerkiksi kaksipäinen gorilla. Voimme unohtaa naiset, kun puhumme lahjakkuudesta”, kirjoitti sosiaalipsykologi Gustave Le Bon vuonna 1879.

Kari Uusikylän kirjassa kymmenen lahjakasta suomalaisnaisista kertoo elämästään. Le Bonin ajan näkemykset heijastuvat vielä tämänkin ajan naisten elämässä.

Yksi heistä on Virpi Hämeen-Anttila, jonka mielestä epävirallisella tasolla naisen odotetaan olevan miestä vaatimattomampi. Mies saa esitellä saavutuksiaan ja kehua itseään, mutta jos nainen tekee näin, häntä katsotaan pitkään ja häntä pidetään epämiellyttävänä. ”Minäkin mietin edelleen kahdesti, ennen kuin sanon olevani lahjakas monella alalla, vaikka se on moneen kertaan todistettu ja tunnustettu totuus”, tutkija ja kirjailija Hämeen-Anttila sanoo.

Naiselta odotetaan usein empatiaa, toisten myötäilyä ja tukeamista. Kirjan lahjakkaille naisille tuntuu sitä vastoin olevan ominaista sisäinen rehellisyys ja itsen kuuntelu.

Hämeen-Anttila halusi jo pienestä muodostaa mielipiteensä ja tehdä valintansa itsenäisesti. ”En halunnut seurata tai mielistellä muita. Sovinnaisuus oli minusta älyllistä itsepetosta. Olemalla

sovinnainen ja myötäilevä olisin valehdellut itselleni”, Hämeen-Anttila kiteyttää.

Keramiikkataiteilija Pirjo Kallio vahvistui itsenäisyydessään sokeuduttuaan: ”Sokeuduttuani tajusin, että hyvänen aika, miten en ole aikaisemmin tajunnut, kuinka tärkeää on olla oma itsensä. Näinkö kova koulu on pitänyt käydä ennen kuin olen tämän tärkeän asian tajunnut.”

Kirjan toimittajan, professori Kari Uusikylän mukaan luovan ihmisen tärkein ominaisuus on rohkea riippumattomuus. Kaavamaisesti naisellinen nainen tai kaavamaisesti miehekäs mies on harvoin luova. Nuoret lahjakkaat naiset ovat kuitenkin vielä epävarmoja ja ympäristön odotuksiin sopeutuvia.

Uusikylä siteeraa Lee Bellin tutkimuksia, joiden mukaan lahjakkaat tytöt alkavat noin kymmenvuotiaana menettää itseluottamustaan, tulla itsekriittiseksi ja alentaa vaatimustasoaan, jotta sopeutuisivat ympäristön sovinnaisiin odotuksiin. Barbara Kerrin tutkimusten mukaan 14-vuotiailla työillä rakkauden ja yhteenkuuluvaisuuden tarpeet ovat paljon tärkeämpiä kuin saavuttamisen ja itsensä toteuttamisen tarpeet.

”Tässä yhteiskunnassa on hyvin paljon stereotyyppioita. Esimerkiksi siihen törmää, että jos on kaunis, ei voi olla älykäs. Pidin Yhdysvalloissa esitelmän väitöskirjatutkimuksestani. Jotkut tulivat sanomaan ’ai, sinä teet gradua’. Siitä heijastui sellainen asenne, että ’kun se on tuon näköinen, niin se ei voi ymmärtää, ajatella eikä osata’”, kertoo

Kari Uusikylä
Naislahjakkuus
Jyväskylä: PS-kustannus,
2008

muusikko ja tohtori Pirre Pauliina Raijas.

Uusikylän mukaan lahjakkaimmilla naisilla ja miehillä on suurin vastuu yhteiskunnassamme: heillä on mahdollisuus tuhota tai pelastaa. Huippuälykäs on usein hyvin herkkä ja kasvatustajien epäoikeudenmukaisuus tai epärehellisyys on hänelle suuri järkytys. Moni älykkö on pettymysten ja ikävän kohtelun vuoksi kääntynyt auktoriteettien vastustajaksi ja kyyniseksi tyhmempien halveksijaksi, jopa rikolliseksi.

Uusikylä pohtiikin siksi, miten kasvatetaan viisas lahjakas nainen. Kaiken kasvatuksen ydintarkoitus on, että tytöistä ja pojista kasvaa eheitä ihmisiä, joilla tunteet ja järki ovat tasapainossa. Lahjakas nainen ja myös mies voivat joutua kokemaan henkistä yksinäisyyttä sekä lapsuudessa että aikuisuudessa. Uusikylä tähdentää, että lahjakkaalla on aivan samoja tunne-elämän tarpeita kuin muillakin. Myös lahjakas tarvitsee ymmärrystä, yhteenkuuluvuutta ja rakkautta.

Uusikylä kertoo nuoresta lahjakkaasta naisesta, johon vanhemmat kohdistivat suuret suorituspaineeet. ”Minä menestyin koulussa kaikessa. Pohjimmainen tarpeeni oli kuitenkin vain tulla rakastetuksi, tulla hyväksytyksi sellaisena kuin olen, en-

kä vain tekojeni perusteella. Minä janosin rakkautta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tarve oli paljon suurempi kuin itsensä toteuttamisen ja menestymisen tarpeet”, nainen kertoo. Hän kielsi lahjakkuuttaan, alensi suoritusasoan, mutta ei siltikään saanut tarvitsemaansa hyväksytyksi tulemisen kokemusta. Tämä nuori lahjakas nainen ei enää elä keskuudessamme.

Kymmenen lahjakkaan naisen kertomukset koskettavat jokainen omalla tavallaan, kuten vilpittömyydellä ja sisäisellä rehellisyydellä on tapana koskettaa avointa mieltä.

”Suomessa ja maailmassa riittää katastrofeja: sodat, ilmastomuutos, luonnon tuhoutuminen, kehitysmaiden köyhyys, sairaudet ja nälkä. Tarvitsemme kipeämmin kuin koskaan

kaukonäköisiä ja viisaita johtajia, naisia ja miehiä. Heissä älykyys, lahjakkuus ja luovuus yhdyvät kypsän aikuisen persoonallisuuteen ja moraaliseen vastuuseen omista teoistaan. Tärkeintä viisaille johtajille ei ole vain minä, vaan myös me, yhteisen maapallon ihmiset”, Kari Uusikylä kirjoittaa.